

Cenzura v Čechách v kontextu předbřeznové habsburské monarchie

Petr Píša

Disertační práce analyzuje a interpretuje roli cenzury a dalších institucionálních i strukturálních mechanismů, jež se podílely na regulaci literární komunikace v kulturním prostoru historických českých zemí (Čech, Moravy a Slezska) v období 1810–1848. Pod pojmem *cenzura* chápe soubor procesů administrativní kontroly a regulace té literární komunikace, která se uskutečňuje prostřednictvím tištěných médií v okruhu mocenské dominance určité společenské autority. Naproti tomu užívá pojem *strukturální regulace* pro ty případy zablokování literární komunikace, které nelze považovat za důsledek zásahu institucionalizované moci. Práce používá koncept ideálních typů cenzury – paternalistického, liberálního a autoritativního. Pro účely výkladu předbřeznové cenzury je klíčový především typ paternalistické cenzury, jejíž rozhodování se řídí diferencovanou představou různých kategorií publika a snahou striktně kontrolovat četbu širokých, méně vzdělaných vrstev.

Práce se věnuje představení a kritické revizi metodologických podnětů tzv. *nové cenzury*. Sleduje dále diskurzivní zdroje pro regulaci té četby, jež byla vnímána jako nežádoucí „dráždění smyslů“. Čtvrtá kapitola je věnována synchronnímu pohledu na cenzuru rukopisů i zahraničních tisků stejně jako dalším polím cenzurní regulace. V páté kapitole je na základě analýzy seznamů zakázaných knih, archivního aktového materiálu i dalších zdrojů podán rozbor tematických a žánrových těžišť předbřeznové cenzury. Šestá kapitola přináší analýzu důsledků působení cenzury v literárním poli první poloviny 19. století. Sedmá kapitola *se zaměřuje na problematiku vlivu cenzury na vydávání díla Karla Hynka Máchy v kontextu dobových cenzurních aktivit vůči žánru románu*. Osmá kapitola ukazuje na příkladu edičních počínů spisovatele a slavisty Václava Hanky možné strategie jednání v situaci, kdy obsah vydávaného textu kolidoval s normami zastávanými rakouskou cenzurou. Devátá kapitola se věnuje specifickým publikačním možnostem filozofa Bernarda Bolzana), sesazeného profesora náboženství na pražské filozofické fakultě, a otázce dopadu cenzurních postihů na malou recepci jeho myšlenkově originálního díla v 19. století. Příloha práce podává extenzivní přehled o veškerých cenzurních zákazech majících vztah k Čechám, Moravě a Rakouskému Slezsku, přičemž se opírá o periodické seznamy cenzurních prohibit a o jejich databázové zpracování.